

Sivaslı Halk Şairi Bayrak Ana'nın Şiirlerinde Mahallî Kelime Kadrosu: Dil, Kültür ve Kimlik Bağlamında Bir İnceleme

Yasemin ALTUN Orhan Fatih KUŞDEMİR

Araştırma Makalesi

Yüksek Lisans Öğrencisi,
Amasya Üniversitesi,
Amasya/TÜRKİYE
yaseminaltun218@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5009-3485

Dr. Öğr. Üyesi, Amasya
Üniversitesi, Amasya/Türkiye
orhanfatihk@amasya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9119-0916

Geliş: 24.11.2025

Kabul: 18.02.2026

Online Yayın: 30.06.2026

Bu çalışma ön inceleme sürecinde
ve yayımlanmadan önce
iThenticate ile taranmıştır.

ÖZ

Türklerin Anadolu'ya göçüyle birlikte şekillenen âşık edebiyatı, Anadolu coğrafyasında karşılaşılan farklı kültür ve medeniyet unsurlarının Türk kültürü içerisinde yeniden yorumlanması sonucunda teşekkül etmiş önemli bir halk edebiyatı geleneğidir. Oluşumundan itibaren halkın duygu, düşünce ve yaşam tarzını yansıtan bu gelenek, tarihsel süreç içerisinde farklı toplumsal çevrelerin ilgisine bağlı olarak değişim göstermiş; ancak halk nezdindeki önemini korumaya devam etmiştir. Âşıklık geleneğinin Anadolu'daki önemli merkezlerinden biri olan Sivas, yetiştirdiği çok sayıdaki âşık ve halk şairiyle geleneğin yaşatılmasında önemli bir konuma sahiptir. Bu çalışmada, Sivaslı halk şairi Bayrak Ana'nın (Fatma Umar) hayatı, sanatı ve şiirleri incelenmiştir. Gurbette bulunduğu dönemlerde memleketine duyduğu özlem ile kültürel aidiyetini şiirlerine yansıtan şairin eserlerinde yöresel dil unsurlarını yoğun biçimde kullandığı görülmüştür. Araştırma kapsamında şairin bu özellikleri taşıyan şiirleri değerlendirilmiş, şiirlerde yer alan mahallî kelimeler alfabetik olarak tasnif edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bayrak Ana, Fatma Umar, Halk Şairi, Sivas, Yöresel Kelime

The Local Lexical Repertoire in the Poems of Bayrak Ana, a Folk Poet from Sivas: An Analysis in the Context of Language, Culture, and Identity

Research Article

Master's Student, Amasya
University, Amasya
/TÜRKİYE
yaseminaltun218@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5009-3485

Assistant Professor, Amasya
University, Amasya/Türkiye
orhanfatihk@amasya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9119-0916

Received: 24.11.2025

Accepted: 18.02.2026

Published Online: 30.06.2026

This paper was checked for
plagiarism using iThenticate
during the preview process and
before publication..

ABSTRACT

Minstrel literature, which emerged as a result of the migration of Turks to Anatolia and the reinterpretation of various cultural and civilizational elements encountered in Anatolia within Turkish culture, constitutes an important tradition of Turkish folk literature. Since its formation, this tradition has reflected the emotions, thoughts, and lifestyles of the people. Although the interest shown by different social groups toward minstrel literature has varied throughout history, its significance among the public has continued to endure. Sivas, one of the major centers of the minstrel tradition in Anatolia, has maintained an important position in preserving this tradition through the many minstrels and folk poets it has produced. This study examines the life, artistic personality, and poems of Bayrak Ana (Fatma Umar), a folk poet from Sivas. It has been observed that the poet extensively employed local dialect elements in her poems to express her longing for her homeland and her cultural attachment during the years she spent away from her hometown. Within the scope of the study, these poems were analyzed, and the local words used in the poems were classified alphabetically.

Keywords: Bayrak Ana, Fatma Umar, Folk Poet, Sivas, Local Word

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution
4.0 (CC BY-NC 4.0)

International License

Giriş

İnsanoğlu varoluşundan itibaren inançlarını, acılarını ve sevinçlerini başkalarıyla paylaşma ihtiyacı duymuş; bu eğilim, toplumsal yapıların ve ortak kültürel hafızanın oluşmasında belirleyici bir rol oynamıştır. Ortak duyguların paylaşımı, bireyler arasında duygudaşlık kurulmasını sağlamış ve özellikle sözlü kültür ortamında güçlü bir ifade alanı bulmuştur. Sözlü kültür, bireyin kendini ifade etme biçimi olmasının yanı sıra, toplumun değerlerini kuşaktan kuşağa aktaran temel bir kültürel taşıyıcı olarak işlev görmüştür (Boratav, 1982, s. 28-30).

Türk edebiyatının bilinen en eski ürünleri de sözlü kültür geleneğine dayanmaktadır. Milattan önceki binli yıllara kadar uzanan bu ürünler, yazıya geçirilmeden önce halk arasında tekrar edilerek yaşatılmış; bu sayede toplumsal hafızada korunmuştur. Eski Türk toplumlarında ozanlar, sığır, yuğ ve şölen gibi törenlerde hem sanatsal hem de toplumsal bir işlev üstlenmiş; toplumun ortak duygularını dile getiren temsilciler olarak öne çıkmıştır (Köprülü, 2004, s. 57). Bu yönüyle ozanlık geleneği, yalnızca edebî bir üretim alanı değil, aynı zamanda toplumsal düzeni destekleyen bir kültürel mekanizma olarak değerlendirilmelidir.

Türklerin İslamiyet'i kabul etmesi ve Anadolu'ya yerleşme süreci, sözlü kültür geleneğinde önemli dönüşümlere yol açmıştır. Bu süreçte eski anlatı biçimleri bütünüyle terk edilmemiş; İslami unsurlarla sentezlenerek yeni bir estetik anlayış geliştirilmiştir. Ozanlık geleneği, İslamiyet'in etkisiyle biçim ve içerik bakımından dönüşerek âşıklık geleneğine evrilmiştir (Boratav, 1982, s. 30; Artun, 2005, s. 12). Âşık edebiyatı, bu dönüşüm sürecinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmış; dil, tema ve icra açısından geleneksel unsurları büyük ölçüde korumuştur. 16. yüzyıldan itibaren âşıklar, şiirlerini çoğunlukla yazıya geçirmeden, saz eşliğinde sözlü olarak icra etmiş; bu durum geleneğin canlı bir performans alanı olarak varlığını sürdürmesini sağlamıştır (Köprülü, 2004, s. 187).

Anadolu'da âşıklık geleneğinin güçlü biçimde yaşatıldığı merkezlerin başında Sivas gelmektedir. Sahip olduğu tarihsel birikim, Türkmen göçleriyle şekillenen kültürel yapısı ve inanç merkezli toplumsal dokusu, Sivas'ı âşıklık geleneğinin önemli odak noktalarından biri hâline getirmiştir. Doğan Kaya'nın saha araştırmalarına dayalı tespitlerine göre, Sivas'ta âşıklık geleneğinin izleri 16. yüzyıla kadar uzanmakta; ilin yaklaşık 1285 köyünde yetişmiş 800'e yakın âşık bulunmaktadır (Kaya, 2008, s. 4-9). Bu veriler, Sivas'ın yalnızca bir kültür merkezi değil, aynı zamanda âşıklık geleneğinin kuşaktan kuşağa aktarıldığı güçlü bir üretim havzası olduğunu göstermektedir.

Sivas'ta âşıklık geleneğinin kökleşmesinde Türkmen göçleri ve bu göçlerle birlikte taşınan Orta Asya kökenli sözlü kültür unsurları belirleyici olmuştur. Boratav ve Köprülü, ozan-baksı geleneğinin Anadolu'daki dönüşüm sürecinde Sivas ve çevresinin önemli bir geçiş alanı oluşturduğunu belirtmektedir (Boratav, 1982, s. 29; Köprülü, 2004, s. 184). Özellikle Alevi-Bektaşî inancına mensup Türkmen topluluklarının bölgede yoğunlaşması, âşıklık geleneğinin hem inanç merkezli hem de toplumsal işlevler üstlenen bir yapıya bürünmesini sağlamıştır. Bu bağlamda âşıklar, yalnızca şiir söyleyen sanatçılar değil; cemlerde ve toplumsal ortamlarda söz alan, eleştiren ve yönlendiren figürler olarak öne çıkmıştır (Artun, 2005, s. 17-18).

Sivas'ta âşıklık geleneğinin tarihsel seyri incelendiğinde, her yüzyılda güçlü temsilcilerin yetiştiği görülmektedir. 16. yüzyıldan itibaren Pir Sultan Abdal, Kul Hüseyin ve Pir Garip Abdal gibi isimlerle başlayan bu gelenek; 17. ve 18. yüzyıllarda Budala Hüseyin Abdal, Kul Mustafa, Ali Nebi Hayrani ve Sefil Öksüz gibi âşıklarla devam etmiştir (Kaya, 2008, s. 2). Bu âşıkların büyük bir kısmının Alevi-Bektaşî geleneğine mensup olması, şiirlerde inanç, adalet, zulüm karşıtlığı ve toplumsal eleştirinin yoğun biçimde işlenmesine zemin hazırlamıştır (Köprülü, 2004, s. 187).

Sivas âşıklık geleneğinin dikkat çekici yönlerinden biri de kadın âşıkların sayısal ve tematik görünürlüğüdür. Kaya'nın tespitlerine göre, Sivas'ta belirlenen âşıkların 73'ü kadındır ve bu oran Anadolu genelinin üzerindedir. Kadın âşıkların ilk örnekleri 17. yüzyıla kadar uzanmakta; özellikle Şarkışla ve Kangal

çevresinde yoğunlaşmaktadır (Kaya, 2008, s. 1-8). Kadın âşıklar, şiirlerinde annelik, evlat sevgisi, dua ve nasihat gibi temaların yanı sıra memleket sevgisi ve toplumsal meseleleri de ele almış; bu yönüyle âşıklık geleneğine farklı bir duyarlılık kazandırmıştır. Biçimsel açıdan ise 11'li hece ölçüsüyle söylenen koşmaların ağırlıkta olduğu görülmektedir (Sakaoğlu, 1999, s. 28-30).

1. Âşıklık Geleneğinde Ağız Unsurlarının Dilsel ve Kültürel İşlevi

Âşıklık geleneği, Türk sözlü kültürünün sürekliliğini sağlayan temel yapılardan biri olarak yalnızca estetik bir üretim alanı değil; aynı zamanda dil, kültür ve toplumsal belleğin aktarımında işlevsel bir sözlü iletişim ortamıdır. Bu gelenek içinde üretilen şiirler, yazılı edebiyatın standartlaştırıcı etkisinden uzak, doğrudan sözlü icra bağlamında şekillenmekte; bu durum, şiir dilinin yerel konuşma biçimleriyle güçlü bir ilişki kurmasına olanak tanımaktadır. Dolayısıyla âşıklık geleneği, Türkiye Türkçesi ağızlarının canlı biçimde korunup aktarılabilirdiği özgün bir kültürel alan olarak değerlendirilmektedir. Türkiye Türkçesi ağızları, ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz varlığı bakımından yazı dilinden belirgin biçimde ayrılan özellikler sergilemektedir. Ses olayları, ek kullanımlarındaki çeşitlenmeler ve yöreye özgü kelime ile deyimler, âşık şiirinde hem ritmik yapının oluşmasında hem de anlatımın yoğunlaşmasında belirleyici rol oynamaktadır.

Âşık şiirinde kullanılan dil, normatif yazı dilinden farklı olarak konuşma dilinin doğallığını ve yerel özelliklerini yansıtan esnek bir yapı sergiler. Bu yönüyle âşık şiiri, ağız özelliklerinin yalnızca korunmadığı aynı zamanda estetik bir işlev kazandığı edebî türlerden biridir. Âşıkların şiirlerinde yer alan yöresel kelime ve yapılar, kökeni Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesine uzanan birçok unsurun, tarihsel süreç içerisinde geçirdiği ses ve anlam değişiklikleriyle birlikte günümüze ulaşmasını sağlamaktadır. Bu durum, ağızların Türkçenin tarihsel devamlılığını mümkün kılan dinamik dil alanları olduğunu göstermektedir.

Âşık şiirinin sözlü icra geleneğine dayanması, şiir dilinin standartlaşma baskısına maruz kalmasını büyük ölçüde engellemiştir. Bu sayede âşıklar, yöresel ağız özelliklerini şiirlerine bilinçli ya da doğal bir biçimde dâhil edebilmişlerdir. Bu özellik, âşık şiirini dilbilimsel açıdan da önemli bir inceleme alanı hâline getirmektedir. Zira bu metinler, halkın gündelik konuşma dilini estetik bir çerçeve içerisinde sunarak Türkçenin bölgesel çeşitliliğini görünür kılan canlı veriler sunmaktadır. Bu bağlamda âşık şiiri, yalnızca edebî bir tür değil; aynı zamanda Türk dilinin sözlü belleğini temsil eden bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Bu çerçevede Sivas âşıklık geleneği, ağız özelliklerinin şiir dilinde etkin biçimde kullanıldığı dikkat çekici örneklerden biridir. Sivas'ın tarihî ve sosyo-kültürel yapısı, bölge ağızlarının zengin ve çok katmanlı bir söz varlığına sahip olmasını sağlamış; bu dilsel çeşitlilik, Sivaslı âşıkların şiirlerinde belirgin biçimde yansımıştır. Leylâ Karahan'ın ağız sınıflandırmasına göre Sivas ağızları, Batı Grubu ağızları içerisinde yer almakta ve kendi içinde farklı alt bölgelere ayrılmaktadır (Karahan, 2011, s. 2-9).

Necati Demir ve Ülker Şen'in çalışmaları, Sivas ağızlarında ünlü ve ünsüz değişimleri ile ek varyantlaşmalarının yaygınlığını ortaya koymakta; bu durumun şiir dilinde özgün bir ses ve ritim yapısı oluşturduğu görülmektedir (Demir & Şen, 2006, s. 79-91). Ahmet Caferoğlu'nun Sivas yöresini Anadolu'nun etnik açıdan en karmaşık bölgelerinden biri olarak tanımlaması bölgedeki ağız çeşitliliğinin şiir diline yansımaları açıklayan önemli bir tespit olarak değerlendirilebilir (Caferoğlu, 1994, s. 15).

Ayrıca Sivas ağızlarında yer alan arkaik kelimeler ve kalıplaşmış yapılar, âşık şiiri aracılığıyla kuşaklar arasında aktarılmakta; böylece tarihî dil unsurları canlı tutulmaktadır. Ömer Güven'in Sivas ağzındaki ikilemeler üzerine yaptığı çalışma, bu yapıların arkaik unsurların korunmasında işlevsel bir rol üstlendiğini göstermektedir (Güven, 2024, s. 164-185).

Sivas âşıklık geleneğinde ağız özelliklerinin şiir dilindeki işlevi, Doğan Kaya'nın farklı âşıklar üzerine gerçekleştirdiği incelemelerde somut verilerle ortaya konulmuştur. Kaya'nın Âşık Talibî Coşkun üzerine yaptığı çalışmada, Talibî'nin şiirlerinde kullanılan yöresel kelime ve deyimlerin bireysel üslup arayışından ziyade, bölgeye ait söz varlığını bilinçli biçimde yaşatma çabasının bir sonucu olduğu ifade edilmektedir. Benzer şekilde Kaya'nın Âşık Veysel'e ilişkin değerlendirmelerinde, Veysel'in şiirlerinde görülen ses olayları

ve yöresel söz varlığının, Anadolu ağızlarının şiir estetiği içerisinde bilinçli bir biçimde kullanıldığını ortaya koyduğu belirtilmektedir (Kaya, 2002, s. 259-262).

Sonuç olarak âşıklık geleneği, Türkiye Türkçesi ağızlarının korunması ve aktarılması bakımından yalnızca kültürel değil, aynı zamanda dilbilimsel açıdan da önemli bir alan sunmaktadır. Özellikle Sivas âşıklık geleneği, yöresel ağız özelliklerini şiir dili aracılığıyla canlı tutarak Türkçenin tarihî ve bölgesel çeşitliliğini yansıtan zengin bir sözlü miras ortaya koymaktadır. Bu yönüyle âşık şiiri hem edebiyat hem de dilbilim araştırmaları için vazgeçilmez bir inceleme alanı olmaya devam etmektedir.

Bu çalışma, Sivas yöresine ait dil ve kültür unsurlarının âşık şiirleri aracılığıyla nasıl yaşatıldığını ve aktarıldığını ortaya koymayı amaçlamakta; özellikle yöresel kelimelerin ve kadın âşıkların geleneğe kattığı özgün katkıları halkbilimi perspektifiyle değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda Bayrak Ana'nın şiirleri mahallî kelime kadrosu ekseninde incelenerek; kadın âşıklar, yöresel dil ve kültürel bellek ilişkisini aynı metin düzleminde ele alınmıştır. Bu yönüyle çalışma, hem Sivas âşıklık geleneği üzerine yapılacak yeni araştırmalar için sağlam bir zemin oluşturmakta hem de halk edebiyatı ve dilbilim alanlarında kadın merkezli ve işlevsel dil incelemelerine katkı sağlamaktadır.

İnceleme kapsamında halk şairine ait Ben Aslında Anadoluyum, Türkmen Heybemden Şiirler ve Bozkırın Sesi şiir kitapları değerlendirilmiş; bu eserlerde yer alan 151 şiir, mahallî kelime kullanımı açısından içerik analizi yöntemiyle taranmıştır.

Araştırma sürecinde; şairin şiirleri detaylı bir biçimde taranmış, Sivas ve Hafik- Çınarlı yöresine özgü olduğu düşünülen kelimeler tespit edilmiş bu kelimeler alfabetik olarak sıralanmıştır. Bayrak Ana'nın şiirlerinde yer alan mahallî kelimeler, yalnızca anlamlarıyla listelenmemiş; bu kelimelerin şiir estetiği, anlatım yoğunluğu, toplumsal eleştiri ve kimlik aktarımı bağlamındaki işlevleri metin merkezli bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Bu yaklaşım, yöresel dil unsurlarının edebî metinlerde üstlendiği işlevleri görünür kılarak halk edebiyatı ve ağız araştırmalarında işlevsel çözümlemelerin önemine dikkat çekmektedir.

Kelimelerin anlamlandırılmasında Türk Dil Kurumu Derleme Sözlüğü esas alınmış, anlam bakımından tereddüt edilen durumlarda şairle yapılan görüşmelerden yararlanılmıştır. Belirlenen mahallî kelimeler, kullanım bağlamları dikkate alınarak giyim-kuşam, tarım-hayvancılık, yiyecek-içecek ve sosyal hayat gibi tematik gruplar altında değerlendirilmiştir.

2. Bayrak Ana'nın Hayatı ve Sanatı

Fatma Umar, 1 Ocak 1960'ta Sivas'ın Çınarlı (Hafik) Köyü'nde, Yörük kökenli ve Horasan Türkmenlerine dayanan bir ailede dünyaya gelmiştir. Çocukluk yıllarını Türkmen-Yörük kültürü içinde, yayla yaşamı ve geleneksel üretim pratikleriyle iç içe geçiren Umar, ailesinin ekonomik nedenlerle İstanbul'a göç etmesiyle küçük yaşta kent yaşamıyla tanışmış; buna rağmen yaz aylarını köyünde geçirerek kültürel bağlarını sürdürmüştür. İlkokul sonrası eğitime devam edememiş olsa da bu durum, onun sözlü kültür ve halk geleneğiyle olan ilişkisini güçlendirmiştir. Şiirle ilk temasını ilkokuldan sonra kuran şair, uzun süre yazdıklarını paylaşmamış; memleket hasreti, vatan ve millî duygular ekseninde kaleme aldığı şiirlerini ilerleyen yıllarda kamuoyuna sunmuştur. İnternet ortamında paylaştığı millî içerikli şiirleriyle tanınan Umar, "Bayrak Ana" mahlasıyla halk şiiri geleneği içinde yer almış; Sivas Yazarlar ve Şairler Derneği (SİYŞAD) bünyesinde yürüttüğü çalışmalarla hem şiir hem de folklor alanında eserler vermiştir. Şairin yayımlanmış şiir kitapları ile yöresel folklor ve halk hikâyesi türünde çalışmaları bulunmaktadır. 2018 yılında katıldığı sınav sonucunda resmî olarak halk şairi unvanı alan Umar'ın şiirleri çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlanmış, bazı metinleri bestelenmiştir. Şiirlerinde Türkmen kültürü, vatan, bayrak ve memleket temalarını öne çıkaran şair, çoğunlukla koşma nazım biçimini, hece ölçüsünü ve yığitleme ile güzellendirme türlerini tercih etmekte; yöresel dil unsurlarını şiir estetiğinin temel bir bileşeni olarak kullanmaktadır.

3. Bayrak Ana'nın Şiirlerindeki Mahallî Kelime Kadrosu

Kaya'nın değerlendirmelerine göre, âşık şiirinde karşılaşılan yöresel dil unsurları, şairin kişisel tercihlerinden çok, içinde yetiştiği toplumsal çevrenin ve kültürel yapının bir yansımasıdır. Bu nedenle ağız özellikleri, şiirde yalnızca dilsel bir farklılık olarak değil; şiirin inandırıcılığını ve halkla kurduğu samimi ilişkiyi güçlendiren temel bir unsur olarak işlev görmektedir.

Âşıklık geleneği içerisinde kadın âşıkların şiir dili, geleneğin ortak söz varlığını yansıtmamasının yanı sıra, toplumsal roller ve gündelik hayat deneyimleri doğrultusunda farklılaşan bir anlatım alanı da sunmaktadır. Bu bağlamda mahallî kelime kadrosu, kadın âşıkların şiirlerinde yalnızca dilsel bir unsur değil, aynı zamanda kültürel kimliğin ve sosyal belleğin görünür kılındığı temel bir ifade aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde, Sivas âşıklık geleneği içerisinde önemli bir yere sahip olan Bayrak Ana'nın şiirlerinde yer alan mahallî kelimeler, metin merkezli bir yaklaşımla ele alınmakta; yöresel dil unsurlarının şiir dili içindeki işlevi ortaya konulmaktadır. Böylece çalışma, Sivas âşıklık geleneği ve kadın âşıklar üzerine yapılan araştırmalara, mahallî kelime kadrosunu merkeze alan özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Bayrak Ana'nın kelime kadrosu, Sivas yöresinde yetişmiş diğer âşıkların şiirlerinde tespit edilen mahallî unsurlarla büyük ölçüde örtüşmektedir. Bununla birlikte kadın âşık olmanın getirdiği bakış açısı doğrultusunda, gündelik yaşam, ev içi pratikler ve kadın merkezli temaların şiirlerde daha belirgin biçimde yer aldığı dikkat çekmektedir. Şairin şiirlerinde kullandığı yöresel kelimeler, rastlantısal bir tercih olmanın ötesinde, kültürel kimliğin bilinçli bir temsili olarak değerlendirilmelidir. Bu yönüyle Bayrak Ana, mahallî dili şiirlerinde muhafaza ederek Sivas yöresinin kültürel belleğini yazılı hâle getirmekte ve sözlü kültür unsurlarını gelecek kuşaklara aktarmaktadır. Dolayısıyla Bayrak Ana'nın şiirleri, halk edebiyatı ile halkbilimi arasında güçlü bir sözlü-yazılı kültür köprüsü niteliği taşımaktadır.

Bu çalışmada Bayrak Ana'nın şiirlerinde yer alan yöresel kelimeler, yalnızca söz varlığı düzeyinde değil; anlamsal, işlevsel ve dilbilimsel özellikleriyle birlikte ele alınmıştır. İnceleme kapsamında mahallî kelimeler; giyim, dokuma ve el sanatları, tarım, hayvancılık ve kırsal üretim, yiyecek kültürü ve geleneksel sofrası, ev içi yaşam, kadın emeği ve aile kültürü, günlük yaşam ve sosyal ilişkiler, coğrafya, mekân ve doğa algısı, çocuk kültürü ve yöresel oyunlar, araç, gereç ve zanaat terimleri, zaman, durum ve soyut kavram bildiren ifadeler ile Türkmen kimliği ve kültürel aidiyet bildiren kelimeler başlıkları altında tematik olarak sınıflandırılmıştır. Bunun yanında yöresel kelimeler, Türkiye Türkçesi ağızları bağlamında ses bilgisi ve biçim bilgisi açısından da incelenmiş; şiirlerde görülen ses düşmesi, ses türemesi, ünlü ve ünsüz değişimleri ile konuşma diline özgü biçimlerin hece ölçüsü ve şiir ahengiyle nasıl bütünleştiği ortaya konulmuştur. Bu bütüncül yaklaşım, yöresel kelimelerin yalnızca leksik bir unsur olmadığını; kültürel bellek, kimlik aktarımı ve sözlü geleneğin dilbilimsel sürekliliği açısından da belirleyici bir işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır.

3.1. Giyim, Dokuma ve El Sanatlarına Ait Yöresel Kelimeler

(Maddi kültür – kadın emeği – üretim)

Bayrak Ana'nın şiirlerinde giyim, dokuma ve el sanatlarına ait yöresel kelimeler, özellikle kadın merkezli üretim kültürünün görünür kılınmasında işlevsel bir rol üstlenmektedir. Şair, bu kelimeler aracılığıyla hem geleneksel maddi kültürü hem de kadın emeğine dayalı üretim biçimlerini şiir diline taşımaktadır.

“Telli gelin bürüğüne bürünür

Al fistanın ucu ne hoş görünür

Türkmen güzelinin özüdür yaşmak” (Umar, 2019, s. 29)

Bu dizelerde yer alan bürük, al fistan, yaşmak gibi kelimeler, giyim-kuşam unsurlarını estetik bir anlatımın parçası hâline getirirken, Türkmen kadın kimliğini de sembolik düzeyde temsil etmektedir.

Dokuma kültürüne ait kelimeler ise üretim sürecinin doğrudan kendisini yansıtmaktadır:

“Çözülür dokunur renkler örülür

Gevşedikçe çecikleri gerilir

Al kuşaklık cecimliği görülür” (Umar, 2019, s. 51)

Burada cecim, cecimliği, çecik, kuşak gibi kelimeler, dokuma geleneğinin yalnızca ürün değil, süreç ve emek boyutuyla da şiire yansındığını göstermektedir.

3.2. Tarım, Hayvancılık ve Kırsal Üretim Kültürü

(Geçim ekonomisi – bozkır yaşamı)

Tarım ve hayvancılığa ilişkin yöresel kelimeler, Bayrak Ana’nın şiirlerinde bozkır yaşamının temel dayanağı olarak sunulur. Kömüş, tohlu, çebiş, ferik gibi hayvan adları, kırsal hayatın doğal parçası olarak şiire dâhil edilirken; ahur, palan, gönü gibi kelimeler üretim sürecinin ayrıntılarını yansıtır.

“Yüzüp dabbahlarlar manda gönünü” (Umar, 2024, s. 54)

Burada hayvansal üretim, gündelik hayatın sıradan ama vazgeçilmez bir parçası olarak aktarılır. Tarımsal ürün adları (darı, zerun, gurik, madımah) ise bölgenin beslenme kültürüyle doğrudan ilişkilendirilir.

Bayrak Ana’nın şiirlerinde tarım ve hayvancılığa ilişkin yöresel kelimeler, kırsal yaşamın temel geçim kaynaklarını ve üretim ilişkilerini yansıtmaktadır. Bu kelimeler, şiirleri bireysel anlatımın ötesine taşıyarak kolektif bir yaşam pratiğinin belgesine dönüştürmektedir.

“Ne davar ne inek ne manda sağar

Peynir yağ yap desen başını döğer” (Umar, 2019, s. 57)

3.3. Yiyecek Kültürü ve Geleneksel Sofra

(Paylaşım – gündelik hayat)

Yemek adlarına ilişkin yöresel kelimeler, Bayrak Ana’nın şiirlerinde yalnızca beslenme kültürünü değil; paylaşma, imece ve birlikte yaşama anlayışını da temsil etmektedir.

“Sac altı kömbesi mis gibi kokar

Kelecoş üstüne sokarıç yakar” (Umar, 2015, s. 125)

Kömbe, kelecoş gibi kelimeler, yöreye özgü mutfak kültürünü şiir diliyle kayıt altına almaktadır.

“Hasıda yaparlar banar doyardık

Sac ekmeğe peynir kaymak koyardık” (Umar, 2015, s. 122)

Bu dizelerde yemek, toplumsal dayanışmanın ve birlikte doyma kültürünün simgesi hâline gelmektedir.

3.4. Ev İçi Yaşam, Kadın Emeği ve Aile Kültürü

Bayrak Ana’nın kadın âşık kimliği, ev içi yaşama dair kelimelerin şiirlerde yoğun biçimde kullanılmasını beraberinde getirmiştir. Bu kelimeler, geleneksel aile yapısını ve kadın emeğini görünür kılmaktadır.

“Galdurdu çamduya attı beşiği

Höllüğe sarmadı görpe uşağı” (Umar, 2019, s. 57)

Höllük, belik, görpe, uşah gibi kelimeler, anne–çocuk ilişkisini ve ev içi bakım pratiklerini yansıtmaktadır.

Bayrak Ana’nın şiirlerinde ev içi yaşam, kadın bakış açısıyla ele alınır. Höllük, görpe, uşah, evermek gibi kelimeler, aile içi rollerin ve geleneksel yaşamın izlerini taşır. Bu dizeler, geleneksel annelik ve bakım pratiklerinin şiirsel bir ifadesidir.

3.5. Günlük Yaşam, Sosyal İlişkiler ve Davranış Biçimleri

Gı, keke, lahırdı gibi kelimeler, sosyal iletişimin ve toplumsal eleştirinin araçlarıdır. Şair, bu kelimeleri özellikle mizah ve eleştiri işleviyle kullanır:

Çığıraydın keke bizi yardıma (Umar, 2019, s. 44)

Bir lahırdı etsen basıyor avaz

Ah anam nerde gı ekşi gelinler (Umar, 2019, s. 57)

Şair, gündelik konuşma diline ait yöresel kelimeleri sosyal eleştiri ve duygusal aktarım aracı olarak kullanmaktadır.

“Ekranlarda beyle malamat oldun

Milyonlar Sivas'lı sen nerde galdın” (Umar, 2019, s. 44)

Beyle, malamat, galdın gibi kelimeler, halk diliyle kurulan doğrudan bir eleştirinin örneğidir.

3.6. Coğrafya, Mekân ve Doğa Algısı

(Yerel mekân adlandırması)

Bayrak Ana, goyah, esük, çamdu, kesük, gedük, höyük gibi kelimelerle mekânı yerel hafızaya bağlı olarak adlandırır. Doğa, şiirlerde soyut değil; yaşanmış bir mekân olarak sunulur. Bayrak Ana'nın şiirlerinde yöresel mekân adlandırmaları, yaşanan çevreyle kurulan güçlü bağı yansıtmaktadır.

“Sıraya keşik der, dağ yanı gedük

Dağ düzüne goyah, çukura esük

Sıraya keşik der, dağ yanı gedük

Kediye pisik der, yol ucu kesük” (Umar, 2015, s. 83)

Bu kelimeler, bozkır coğrafyasının yerel algısını şiir diline taşımaktadır.

3.7. Yöresel Oyunlar ve Çocuk Kültürü

Çocukluk hatıraları ve geleneksel oyunlar, yöresel kelimeler aracılığıyla kuşaklar arası aktarımın bir parçası hâline gelmektedir.

“Sırıma top çota beştaş oynardık

Uzun eşek saklambaçla kaydardık” (Umar, 2015, s. 122)

Çota, sırıma top, beştaş gibi oyun adları, çocukluğun kolektif hafızasını yansıtır.

Bu kelimeler, kuşaklar arası kültürel aktarımın göstergesidir.

3.8. Araç, Gereç ve Zanaat Terimleri

Çarık, muşma, sırim, tokaç gibi kelimeler, geleneksel üretim araçlarını şiire taşır. Bayrak Ana, bu terimleri kullanarak zanaat kültürünü kayıt altına alır. Zanaata ait kelimeler, geleneksel üretim bilgisi ve el emeğinin şiir yoluyla korunmasını sağlamaktadır.

“Yüzüp dabbahlarlar manda gönünü

Ne muşmalar yerde dikilir çarık” (Umar, 2024, s. 54)

İçe sırim çekip bizle delikli

Karda batmayana denir helikli

Mazide hatıra bakılır çarık (Umar, 2024, s. 54)

3.9. Zaman, Durum ve Soyut Kavram Bildiren Kelimeler

Bıldır, bıyıl, ellaham gibi kelimeler, zamanı ve duyguyu yerel söyleyişle ifade eder:

“Gözlerini silemiyon ellaham” (Umar, 2019, s. 44)

Bu kullanım, şiirin duygusal yoğunluğunu artırır. Zaman ve soyutluk bildiren yöresel kelimeler, anlatının duygusal tonunu güçlendirmektedir.

“Geçmişe bıldır der, bu sene bıyıl” (Umar, 2015, s. 83)

3.10. Türkmen Kimliği ve Kültürel Aidiyet Bildiren Kelimeler

Bayrak Ana'nın şiirlerinde Türkmen kimliği hem dil hem de içerik düzeyinde belirgin biçimde vurgulanmaktadır.

“Türkmen obaları sardı kelebi

Türkmen bacım çulvalığa geçince” (Umar, 2019, s. 52)

Bu dizelerde Türkmen, oba, çulvalığa gibi kelimeler, etnik aidiyetin şiir diliyle bilinçli biçimde temsil edildiğini göstermektedir. Üretim ve emek üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Çulvalık ve iplik gibi kelimeler, Türkmen kimliğinin ev içi üretimle, özellikle kadın emeğiyle yeniden üretildiğini ima eder. Bayrak Ana, böylece Türkmenliğin sürekliliğini erkek kahramanlık anlatılarından ziyade, sessiz fakat sürdürücü kadın emeğine bağlamaktadır.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde Türkmen kimliğini ifade eden yöresel kelimeler, yalnızca etnik bir aidiyet bildirimi amacıyla değil; tarihsel süreklilik, kolektif hafıza ve kültürel sorumluluk bilinci oluşturmak üzere kullanılmıştır. Şair, bu kelimeleri şiirin anlamsal merkezine yerleştirerek kimliği soyut bir söylem olmaktan çıkarıp yaşanan ve üretilen bir kültür alanı hâline dönüştürmektedir.

“Türkmen obaları sardı kelebi

Dolaştın cihanı Şam'ı Halep'i” (Umar, 2019, s. 52)

Bu dizelerde Türkmen ve oba kelimeleri, yalnızca bir halkı ya da yerleşim biçimini adlandırmakla kalmaz; göç, hareketlilik ve tarihsel yayılım fikrini de çağırıştırır. Oba kelimesi, yerleşik devlet yapısından ziyade topluluk bilincine dayalı bir yaşam formunu temsil eder. Bayrak Ana, bu kavramı kullanarak Türkmenliğin kökenini siyasal sınırların ötesinde, kültürel dolaşım üzerinden tanımlar.

Şairin kimlik aktarımında kullandığı kelimelerden biri de giysi ve aksesuarlar üzerinden sembolik anlamlar yüklediği yaşımdır:

“Türkmen güzelinin özüdür yaşmak” (Umar, 2019, s. 29)

Yaşmak burada yalnızca bir örtünme unsuru değildir; ahlak, edep ve toplumsal kimliğin dışı vurumudur. Bayrak Ana, bu kelimeyi kullanarak Türkmen kadınının kimliğini bedensel görünümünden ziyade kültürel duruş üzerinden tanımlar.

Şairin kelime tercihleri, Türkmen kimliğini yalnızca olumlayıcı bir söylemle değil; korunması gereken bir değer olarak da sunar. Bu bağlamda, kelimeler bir tür kültürel uyarı işlevi üstlenir:

“Nereye saklandın n'oldun ılgıdır” (Umar, 2019, s. 52)

Burada ılgı kelimesi, hem somut bir dokuma aracı hem de metaforik olarak kültürel bağın çözülmesi anlamında kullanılır. Bayrak Ana, bu kelimeyle kimliğin unutulma ve çözülme tehlikesine dikkat çeker.

3.11. Yöresel Kelimelerin Dizin Mantığında Kullanımı

Bayrak Ana yazdığı şiirler ile âşık şiirinin kültürel bellek oluşturma ve aktarma işlevini somut örnekler üzerinden ortaya koymuştur. Bayrak Ana'nın bazı şiirlerinde görülen ve yöresel kelimelerin dizin mantığıyla sıralandığı yapı, halk şairinin bilinçli bir kültür aktarıcısı olduğunu göstermektedir. Bu durum, âşık şiirinin yalnızca estetik bir üretim alanı değil; aynı zamanda yerel söz varlığını yazılı ortama taşıyan folklorik bir belge niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır. Böylece çalışma, âşık şiirinin kültürel bellek bağlamında değerlendirilmesine yönelik literatürdeki tartışmaları güçlendirmektedir.

Adından da anlaşılacağı üzere “Ne derler bizde” şiirinde birçok kelimenin Sivas'ta kullanımı halk şairi tarafından verilmiştir. Bu şiirinde Anadolu'da genel olarak kullanılan hayvan, bitki, yiyecek, eşya isimlerinin Sivas'ta nasıl söylendiği anlatılmıştır. Şairin bu şiirinde yöresel kelimeler adeta sözlük mantığıyla sıralanır:

“Dağ düzüne goyah, çukura esük

Sağlama gayım der, inmişe basuh

Kremaya gaymah, pancara pezük
Olmayan hayale güç derler bizde

Mandaya kömüş der, danaya doluh
Kalına kütük der, inceye maluh
Güzele dilber der, çirkine çaluh
Nifak sokanlardan kaç derler bizde" (Umar, 2015, s. 83)

3.12. Yöresel Kelimelerin Dilbilimsel Özellikleri

3.12.1. Ses Bilgisel (Fonetik/Fonolojik) Özellikler

Bayrak Ana'nın şiir dili, Sivas yöresi ağız özelliklerinin belirgin biçimde yansıdığı bir yapı göstermektedir. Şairin çocukluk ve ilk gençlik yıllarını Sivas'ın Çınarlı ve Hafik yöresinde geçirmiş olması, şiirlerinde yerel söyleyişi bilinçli bir üslup unsuru hâline getirmiştir. Bu bağlamda Sivas ağız, Bayrak Ana'nın şiirlerinde yalnızca yöresel kelime kullanımıyla sınırlı kalmamış; ses olayları ve ses değişimleri yoluyla da şiirin bütününe sirayet etmiştir.

Sivas ağzının şiire yansması özellikle ses düşmesi yoluyla görülmektedir. Şair, hece ölçüsünü korumak ve söyleyişi doğal kılmak amacıyla konuşma diline özgü kısaltmalara başvurmuştur. "Acaba" kelimesinin "acep" biçiminde kullanıldığı "Gurbet size bilmem acep ne verdi" dizesinde ses düşmesi açık biçimde görülmektedir (Umar, 2015, s.104).

Benzer şekilde "oradan" kelimesinin "ordan" biçiminde kullanıldığı "Sivas düz ovadır ordan görünür" dizesi de Sivas ağzına özgü söyleyişin şiir diline aktarımını göstermektedir (Umar, 2015, s. 121).

Yardımcı fiillerde görülen "ne oldun" → "n'oldun" ve "ne olacak" → "nolacah" dönüşümleri de konuşma dilinin şiirdeki yansmaları arasında yer almaktadır (Umar, 2019).

Sivas ağzının şiirdeki bir diğer yansması ses türemesi yoluyla ortaya çıkmaktadır. Ünlemlerde ve eklemelerde görülen bu durum, şiirin sözlü icra geleneğiyle olan bağıyı güçlendirmektedir. "Vay" ünleminin uzatılarak kullanıldığı "Vaay Müslüman olmuş kızımız bizim" dizesinde, ses türemesi yoluyla duygusal vurgu artırılmıştır (Umar, 2019, s.83).

Aynı şekilde "Bir name yaz bir zarf pulunan gönder" dizesinde "pul ile" ifadesinin "pulunan" biçimine dönüşmesi, Sivas ağzına özgü ses türemesine örnek teşkil etmektedir (Umar, 2015, s. 98).

Şiirlerde görülen ses değişimleri de Sivas ağzının belirgin özellikleri arasında yer almaktadır. Ünsüz değişimine örnek olarak "kardeş" kelimesinin "gardaş" biçiminde kullanıldığı "Geride kalmayın hep gelin gardaş" dizesi gösterilebilir (Umar, 2015, s.62).

Benzer biçimde "kaldın" kelimesinin "galdın" şeklinde yer aldığı "Milyonlar Sivas'lı sen nerde galdın" dizesinde de yöre ağzına özgü ünsüz değişimi görülmektedir (Umar, 2019, s.55). Ünlü değişimine örnek olarak ise "Cevapsız soruya heç derler bizde" dizesinde "hiç" → "heç" dönüşümü dikkat çekmektedir (Umar, 2015, s.83).

Sonuç olarak Bayrak Ana'nın şiirlerinde Sivas ağız; ses düşmesi, ses türemesi ve ses değişimleri yoluyla şiirin doğal ve samimi söyleyişini destekleyen temel bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Şair, yöre ağzını şiir diline taşıırken ölçü ve ahenk kaygısını gözetmiş, bu dil özelliklerini halk şiiri geleneği içerisinde estetik bir yapı hâline getirmiştir. Bu yönüyle Sivas ağız, Bayrak Ana'nın şiirlerinde hem kültürel kimliğin hem de sözlü geleneğin taşıyıcısı konumundadır. Ayrıca halk şairi Sivas ağzına ait dil özelliklerinin kadın âşık söyleyişi içindeki kullanım biçimlerini görünür kılarak bölgesel ağız çalışmalarına yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, Sivaslı halk şairi Bayrak Ana'nın (Fatma Umar) şiirlerinde yer alan mahallî kelime kadrosunu; Türkiye Türkçesi ağızları, âşıklık geleneği, kadın âşık kimliği ve Türkmen kültürel aidiyeti çerçevesinde incelemiştir. İnceleme sonucunda, Bayrak Ana'nın şiir dilinin çok katmanlı bir yapı sergilediği; yöresel kelimelerin dilbilimsel, kültürel ve kimliksel işlevler üstlendiği tespit edilmiştir. İnceleme sonucunda, Bayrak Ana'nın şiirlerinde kullanılan yöresel kelimelerin rastlantısal ya da yalnızca estetik bir tercih olmadığı; aksine şairin yetiştiği kültürel çevreyle kurduğu bilinçli bir bağın ve sözlü kültür aktarım sorumluluğunun bir sonucu olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında Bayrak Ana'ya ait yayımlanmış şiir kitapları ve dergilerde yer alan 151 şiir taranmış; şiirlerde geçen mahallî kelimeler içerik analizi yöntemiyle belirlenerek alfabetik ve tematik biçimde sınıflandırılmıştır. Bunun dışında şiirlerde bulunan yöresel kelimeler dilbilimsel açıdan incelenmiştir. İnceleme sonucunda, yöresel kelimelerin özellikle giyim-kuşam, dokuma ve el sanatları, tarım ve hayvancılık, yiyecek kültürü, ev içi yaşam, çocuk kültürü ve gündelik sosyal ilişkiler alanlarında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu durum, Bayrak Ana'nın şiirlerinin bireysel duyarlılığın ötesinde, Sivas yöresinin maddi ve manevi kültürünü bütüncül biçimde yansıtan bir sözlü bellek niteliği taşıdığını göstermektedir.

Bayrak Ana'nın şiirlerinde mahallî kelimelerin yoğunluğu, âşık şiirinin yalnızca bireysel bir ifade biçimi olmadığını; aynı zamanda Türkiye Türkçesi ağızlarının korunup aktarılmasını sağlayan bir dil belleği işlevi üstlendiğini göstermektedir. İncelenen şiirlerde yer alan arkaik ve yöreye özgü kelimeler, Türkçenin tarihî sürekliliğini destekleyen canlı dil verileri sunmakta; bu yönüyle Bayrak Ana'nın şiirleri, dilbilimsel araştırmalar açısından da önemli bir inceleme alanı oluşturmaktadır.

Çalışmanın ortaya koyduğu bir diğer önemli sonuç, Bayrak Ana'nın kadın âşık kimliğinin şiir diline yansımalarıdır. Şairin şiirlerinde ev içi yaşam, kadın emeği, annelik ve gündelik üretim pratiklerine ait kelimelerin yoğunluğu, kadın âşıkların âşıklık geleneğine kazandırdığı özgün bakış açısını somut biçimde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Bayrak Ana'nın şiirleri, erkek merkezli âşık edebiyatı algısının ötesine geçerek geleneğin toplumsal ve kültürel boyutlarını daha geniş bir perspektifle değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Şairin şiirlerinde giyim-kuşam, dokuma, ev içi üretim, çocuk bakımı ve gündelik yaşam pratiklerine ilişkin mahallî kelimelerin yoğun biçimde yer alması, kadın deneyiminin şiir diline doğrudan yansıdığını göstermektedir. Bürük, yaşmak, cecim, çul, höllük, belik, görpe gibi kelimeler, yalnızca yöresel söz varlığının unsurları değil; kadın emeği ve annelik pratiğinin kültürel bellekteki taşıyıcılarıdır. Bu bağlamda Bayrak Ana'nın şiirleri, âşıklık geleneği içinde çoğu zaman görünmez kalan kadın merkezli yaşam alanlarını dil aracılığıyla görünür kılmaktadır.

Bayrak Ana'nın şiir dilini belirleyen temel unsurlardan biri de Türkmen kimliğidir. Şair, Türkmenliğe ait kültürel belleği yalnızca tematik düzeyde değil; doğrudan dilsel tercihler üzerinden de görünür kılmaktadır. Oba, çul, cecim, yaşmak, bürük, çulvalık, ılgı gibi kelimeler, Türkmen yaşam tarzının üretime, göçebeliliğe ve kadın emeğine dayalı yapısını yansıtan kültürel göstergeler olarak şiir dilinde yer almaktadır. Bu kelimeler, Türkmen kimliğinin soyut bir aidiyet söylemi olmaktan çıkarılarak gündelik yaşam pratikleri ve üretim ilişkileri üzerinden somutlaştırıldığını göstermektedir.

Şairin Türkmen kimliğini vurgulayan şiirlerinde, yöresel kelimelerin dizin mantığında ve sözlük düzeninde sıralandığı örnekler, Bayrak Ana'nın bilinçli bir kültür aktarıcısı olduğunu göstermektedir. Özellikle "Ne derler bizde" şiirinde görülen sözlük mantığına dayalı yapı, şairin mahallî dili bilinçli biçimde koruma ve yazılı ortama aktarma çabasını açıkça ortaya koymaktadır. Bu yönüyle Bayrak Ana, yalnızca bir halk şairi değil; aynı zamanda yöresel söz varlığını kayıt altına alan bir kültür aktarıcısı olarak değerlendirilebilir.

Dilbilimsel açıdan değerlendirildiğinde, Bayrak Ana'nın şiirlerinde Sivas yöresi ağız özelliklerinin belirgin biçimde yer aldığı görülmektedir. Şairin kullandığı mahallî kelimeler, yalnızca söz varlığı bakımından değil; ses bilgisi (ses düşmesi, ses türemesi, ünlü ve ünsüz değişimleri) ve biçim bilgisi düzeyinde de yöresel söyleyişi yansıtmaktadır. "galdın", "gardaş", "heç", "pulunan", "nolacah" gibi örnekler, konuşma diline özgü ses olaylarının hece ölçüsü ve şiir ahengiyle uyumlu biçimde estetik bir unsur hâline getirildiğini göstermektedir. Bu yönüyle Bayrak Ana'nın şiirleri, âşık şiirinin Türkiye Türkçesi ağızlarının canlı biçimde korunup aktarıldığı önemli bir dil alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dil özellikleri, şiirlerin sözlü icra geleneğiyle olan bağına güçlendirmekte; şiir dilinin doğal, samimi ve halkla doğrudan temas kuran bir yapı kazanmasını sağlamaktadır. Yöresel kelimeler ve ağız özellikleri, Bayrak Ana'nın şiirlerinde yalnızca biçimsel bir farklılık değil; tarihî ve kültürel sürekliliğin taşıyıcısı olarak işlev görmektedir.

Sonuç olarak Bayrak Ana'nın şiirleri, Sivas ağzına ait dil özelliklerinin, kadın deneyiminin ve Türkmen kimliğinin kesişiminde şekillenen çok boyutlu bir kültürel anlatı alanı sunmaktadır. Yöresel kelimeler aracılığıyla hem Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığı korunmakta hem de Türkmen kültürüne ait değerler, kadın emeği merkezli bir bakış açısıyla şiir diline aktarılmaktadır. Bu çalışma, kadın âşıkların şiirlerinin dilbilim, halkbilimi ve kültürel kimlik araştırmaları açısından taşıdığı önemi ortaya koymakta; Bayrak Ana örneği üzerinden âşıklık geleneği içinde kadın ve Türkmen kimliğinin akademik görünürlüğüne katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, hem Sivas âşıklık geleneği üzerine yapılacak yeni araştırmalar için bir zemin oluşturmakta hem de yöresel dil unsurlarının halk şiiri aracılığıyla korunup aktarılmasının önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca kelime incelemelerinin yalnızca derleme faaliyetiyle sınırlı kalmaması gerektiğini; metin merkezli ve işlevsel çözümlemelerle desteklendiğinde halk edebiyatı ve dilbilim alanlarına önemli katkılar sunabileceğini göstermektedir. Bayrak Ana örneği üzerinden yapılan bu inceleme, Sivas âşıklık geleneğinde mahallî dil unsurlarının şiir estetiğiyle nasıl bütünleştiğini ortaya koyarak, kadın âşıklar, yöresel dil ve kültürel bellek ilişkisini merkeze alan çalışmalara özgün bir katkı sağlamaktadır.

Halk şairinin incelenen şiirlerindeki yöresel kelimeler aşağıda alfabetik bir sırayla verilmiş olup, verilen kelimelerin anlamları âşığın kendisine sorularak ve Türk Dil Kurumunun Derleme Sözlüğünden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Kaynaklar

- Artun, E. (2005). *Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Boratav, P. N. (1982). *Folklor ve edebiyat*. Gerçek Yayınevi.
- Caferoğlu, A. (1994). *Sivas ve Tokat illeri ağızlarından toplamalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Demir, N., & Şen, Ü. (2006). *Sivas ili ve yöresi ağızları: Etnik yapı – dil incelemesi – metinler – sözlük*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Güven, Ö. (2024). Sivas ağzında yer alan ikilemelerdeki arkaik unsurlar. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*, 9(3), 164–185. <https://doi.org/10.30568/tullis.1583788>.
- Karahan, L. (2011). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması* (2. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kaya, D. (2002). Âşık Veysel'in şiirlerinde yöresel kelimeler ve deyimler. *Türk Dili*, 70. Yıl Özel Sayısı (607), 259–262.
- Kaya, D. (2007). Âşık edebiyatının Sivas'taki ilk temsilcileri. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(17), 199–214.
- Kaya, D. (2008). *Sivas âşıkları ve âşıklık geleneği*. Sivas: Sivas Valiliği Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004). *Türk edebiyatında ilk mutasavvıflar*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Sakaoğlu, S. (1999). *Türk halk şiiri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Umar, F. (2015). *Ben aslında Anadoluyum*. İstanbul: Cağaloğlu Yayınevi.
- Umar, F. (2019). *Bozkırın sesi*. İstanbul: Cağaloğlu Yayınevi.
- Umar, F. (2024). *Türkmen heybemden şiirler*. İstanbul: Cağaloğlu Yayınevi.

Mahalli Kelimeler Dizini

-A-

aba – Eskiden potur, hırka gibi giysi yapımında kullanılan, yünden dövülerek yapılan kaba kalın bir tür kumaş.

Örnek: Kilimlerden aba çula.

acap – Acaba.

Örnek: Vay pasahlı acap halın nolacah.

ahan – İşte.

Örnek: Ahan yaşın yürağemi dağlıyor.

ahşam – Akşam.

Örnek: Ahşam zabah işi yan gelip yatmah.

ahur – Ahır.

Örnek: Ahurada enmez çelimsüz tıstan.

ahıl – Akıl.

Örnek: Vallah bacım bu ahlını şaşurmuş.

ağu – Zehir.

Örnek: Bal diye sunar ağuyu.

alurdu – Alırdı.

Örnek: Uşah bahır goymaz alur götürür.

al yanah – Şişman.

Örnek: Şişmana al yanah, zayıfına çal.

argaç – Dokuma tezgahında mekikle enine, birbirine koşut atılan iplik.

asbabımı – Elbisemi.

Örnek: Yunnah bilmez asbabımı killesin.

atnan – At ile.

Örnek: Bazı bir atnan bazıda gölük.

-B-

baha – Epeyce.

Örnek: Epeyce ağırdır baha daramız.

bahır – Bakır.

Örnek: Uşah bahır goymaz alur götürür.

basuh – Basık.

Örnek: Sağlama gayım der, inmişe basuh.

baturur – Batırır.

Örnek: Anam bu çerçici bizi baturur.

bazıda – Bazen.

Örnek: Bazı bir atnan bazıda gölük.

beyle – Böyle.

Örnek: Ekranlarda beyle malamat oldun.

belik – Beşik.

Örnek: Yavruya enik der, beşiğe belik.

belik belik – Beşik beşik.

Örnek: Sırma saçlar belik belik sıralı.

bıldır – Önceki yıl.

Örnek: Geçmişe bıldır der, bu sene bıyıl.

bıyıl – Şu anki, içinde olunan yıl.

Örnek: Geçmişe bıldır der, bu sene bıyıl.

bitürdün – Bitirdin.

Örnek: Teknoloji sen köyleri bitürdün.

biyol – Şöyle bir.

Örnek: Eğlen biyol konuşak.

boncuh – Boncuk.

Örnek: Bayrak Ana boncuhlarım hatıra.

bulaşuh – Bulaşık.

Örnek: Çamaşur bulaşuh dahıyor fişe.

büşürmek – Pişirmek.

Örnek: Yuğurmuyor hamur büşürmez ekmek.

bürük – Başörtü.

Örnek: Başörtüye bürük, cekete salta.

-C-

calaz – Seyrek ekin, cılız.

Örnek: Tırmıkla arkadan calaz çeken.

cecim – Özgü ve atkı iplikleri arasına renkli desen iplikleri atılarak sıkıştırma suretiyle meydana getirilen dokuma türü.

Örnek: Renkliye cecim der, kıl dokuma çul.

cecimliği – Yukarıda bahsedilen dokuma türünün yapıldığı yer.

Örnek: Al kuşaklık cecimliği görülür.

cerge – Üstü renkli cecimlerle dokumalarla kapatılan, gelin gezdirilen kağı arabası.

Örnek: Nazlı gelinleri gezdirir cerge.

cılga – Kesik yol, patika yol, keçi yolu.

Örnek: Cılga yollar yücesinden görünür.

culuk – Küçük hindi.

Örnek: Koyuna tohlu der, hindiye culuk.

cücük – Cıvcıv.

Örnek: Tavuk, cücük, ördek, kazlar nerede?

-Ç-

çal – Zayıf.

Örnek: Şişmana al yanah, zayıfına çal.

çaluh – Çalık, yamulmuş, eğri.

Örnek: Güzele dilber der, çirkine çaluh.

çamaşur – Çamaşır.

Örnek: Çamaşur bulaşuh dahıyor fişe.

çamdu – Çatı.

Örnek: Galdurdu çamduya attı beşiği.

çarpana – Deri, ince ağaç levha veya fildişi gibi malzemelerden dörtgen veya çokgen şeklinde kesilmiş, köşeleri delinmiş dokuma aracı.

Örnek: Çarpana bağlanır kuşak şallara.

çaruh – Çarık.

Örnek: Çaruh geymez esem terlik olacah.

çebiş – Bir yaşındaki keçi yavrusu.

Örnek: Keçiye çebiş der, tavuğa ferik.

çecik – Tülbenti başının etrafına sararak bağlama şekli.

Örnek: Gevşedikçe çecikleri gerilir.

çelimsüz – Çelimsiz.

Örnek: Ahurada inmez çelimsüz tıstan.

çezildi – Çözüldü.

Örnek: Programdan sona dilin çezildi.

çığırmah – Çağırmak, seslenmek.

Örnek: Çığıraydın kele bizi yardıma.

çılı – Çıkı.

Örnek: Çılıları bağlar büzerdi çerçi.

çimdirmek – Yıkanmak.

Örnek: Yunaklarda çimdirirler yunardık.

çitikli – Bağlı.

Örnek: Tokalı yörekli bir de çitikli.

çiynerdi – Çiğnemek.

Örnek: Çobanlar kenger sakız çiynerdi.

çota – Taşlar dizilerek oynanan çocuk oyunu.

Örnek: Sırıma top çota beştaş oynardık.

çökelik – Çökelek.

Örnek: Yımırta çökelik gizli gelürdü.

çul – Keçi kılından yapılan kaba dokuma.

Örnek: Renkliye cecim der, kıl dokuma çul.

çulvalığa – Kıldan yapılmış kaba dokuma.

Örnek: Türkmen bacım çulvalığa geçince.

-D-

dabbahla – Deriyi temizlemek.

Örnek: Yüzüp dabbahlarlar manda gönünü.

dahmaz – Takmaz.

Örnek: İnci boncuh dahmaz altun gelecek.

dağarcuğu – Dağarcık.

Örnek: Dağarcuğu delemiyon ullaham.

dalamıyon – Dalamıyorsun.

Örnek: Hazineye dalamıyon elleham.

daru – Mısır.

Örnek: Mısıra daru der, baca puharik.

dedük – Dedik.

Örnek: Şu bizim oğlanı everek dedük.

delemiyon – Delemiyorsun.

Örnek: Dağarcuğu delemiyon ullaham.

dilemiyon – İstemiyorsun.

Örnek: Gız bizleri dilemiyon ullaham.

dinelmek – Ayakta durmak.

Örnek: Dinelmeyi bilemiyon ullaham.

dohdor – Doktor.

Örnek: Bre gızım dohdor bile söylüyor.

doldurah – Dolduralım.

Örnek: Kültür zengin hağbe verip doldurah.

doluh – Dana.

Örnek: Mandaya kömüş der, danaya doluh.

döğer – Döver.

Örnek: Peynir yağ yap desen başını döğer.

düzüldü – Sıralandı.

Örnek: Sivas'lılar bir bir yola düzüldü.

-E-

ecük – Azıcık, biraz.

Örnek: Öğün süre ölem ecük daha yaz.

eğiş – Ekmek pişirirken tandırdan ekmeği çekmeye yarayan uzun metal çubuk.

Örnek: Spatula eğiş, kayıba yitük.

eğleşir – Eğlenir.

Örnek: Vurur koç Köroğlu gönül eğleşir.

eksi – Eski.

Örnek: Ah anam nerde gı eksi gelinler.

ellaham – Herhalde.

Örnek: Gözlerini silemiyon ellaham.

emmi – Amca.

Örnek: Kalmadı hep öldü emmiyle dayı.

enik – Yavru.

Örnek: Yavruya enik der, beşiğe belik.

enmez – İnmez.

Örnek: Ahurada enmez çelimsüz tıstan.

ereği – Ulaşılmak istenen şey.

Örnek: Biliriz bakidir hayır ereğin.

esük – Çukur.

Örnek: Dağ düzüne goyah, çukura esük.

evelik – Yenilebilen bir ot.

Örnek: Evelik madımak cana yetiyor.

evermek – Evlendirmek.

Örnek: Şu bizim oğlanı everek dedük.

-F-

ferik – Tavuğun küçük hali.

Örnek: Keçiye çebiş der, tavuğa ferik.

fol – Tavuğun yumurtlaması için bırakılan yumurta.

Örnek: Kuluçkaya gülk der, yumurtaya fol.

-G-

gaç – Kaç.

Örnek: Nifak sokanlardan gaç derler bizde.

gaçınca – Kaçınca.

Örnek: Gaçınca hesabı yazardı çerci.

gaçurmuş – Kaçırılmış.

Örnek: Gözün kör olmuya gine gaçurmuş.

gader – Kadar.

Örnek: Ne gader zor gelür fırına getmek.

galdın – Kaldın.

Örnek: Milyonlar Sivas'lı sen nerde galdın.

galdurdu – Kaldırdı.

Örnek: Galdurdu çamduya attı beşiği.

Galhalmaz – Kalkmaz.

Örnek: Öğlüyece galhmaz yatar dört köşe.

gapat – Kapat.

Örnek: Gapat eksileri dile getürdün.

gapı gapı – Kapı kapı.

Örnek: Gelür gapı gapı gezerdi çerçi.

gara – Kara.

Örnek: Aldığını yükler gara gatıra.

gardaş – Kardeş.

Örnek: Pınarın başına gel gardaş derdi.

gatıra – Katır.

Örnek: Aldığını yükler gara gatıra.

gayde – Makam.

Örnek: Gelin bin bir gayde çalıyor düdük.

gayıl – Rız olmak.

Örnek: Çuvala haral der, razıya gayıl.

gayım – Sağlam.

Örnek: Sağlama gayım der, inmişe basuh.

gaymah – Kaymak.

Örnek: Kremaya gaymah, pancara pezük.

gazan – Tencere, kazan.

Örnek: Gazanı çanağı alıp uçurmuş.

gedük – Dağ yanı, sokak, yıkılan duvarda açılan boşluk.

Örnek: Sıraya keşik der, dağ yanı gedük.

gelür – Gelir.

Örnek: Yımırta çökellik gizli gelürdü.

gızardı – Kızardı.

Örnek: Geriye alınca gızardı çerçi.

getmek – Gitmek.

Örnek: Ne gader zor gelür fırına getmek.

getürdün – Getirdin.

Örnek: Gapat eksileri dile getürdün.

geymez esem – Giymezsem.

Örnek: Çaruh geymez esem terlik olacah.

gı – Kadınlar arasında bir seslenme ünlemi.

Örnek: Ah anam nerde gı eksi gelinler.

gırdırah – Kırdıralım.

Örnek: Sivas'a gel sağa kelle gırdırah.

gız – Kız.

Örnek: Seğirtirdi kızlar hep bölük bölük.

gine – Yine.

Örnek: Gözün kör olmuya gine kaçurmuş.

gişi – Koca, eş.

Örnek: Gişisi gelince bir naz bir niyaz.

goç – Yiğit, mert kişi.

Örnek: Yiğit mert kişiye goç derler bizde.

goyah – Dağ düzü.

Örnek: Dağ düzüne goyah, çukura esük.

goymaz – Koymaz.

Örnek: Uşah bahır goymaz alur götürür.

goyup – Koyup.

Örnek: Otuz bini goyup on beşi aldın.

göğçeğin – Ağaçlarda yaşayan parazit bir bitki.

Örnek: Dikenler içinde açmış göğçeğin.

göğnüyor – Kaynamak.

Örnek: Yanıyor yüreği göğnüyor özü.

gölük – At, eşek gibi binek hayvanlarının ortak adı.

Örnek: Ata küheylan der, eşeğe gölük.

gönü – Manda derisi.

Örnek: Yüzüp dabbahlarlar manda gönünü.

görpe – Küçük.

Örnek: Höllüğe sarmadı görpe uşağı.

göze – Oluksuz küçük su kaynağı.

Örnek: Gözeler kurumuş dereler garip.

gözel – Güzel.

Örnek: Güzele gözel der, hayrana mayıl.

gurik – Tahıl ölçüsü.

Örnek: İyi buğday zerun, ufağı gurik.

guşah – Kuşak.

Örnek: Ahurada inmez çelimsüz tıstan.

gülk – Kuluçka.

Örnek: Kuluçkaya gülk der, yumurtaya fol.

güveğin – Damat, güvey.

Örnek: Güveğin evinde kazanlar kaynar.

-H-

hağbe – Heybe.

Örnek: Kültür zengin hağbe verip doldurah.

halığa – Haline.

Örnek: Vallaha acıdım halığa gızım.

halın – Halin.

Örnek: Vay pasahlı acap halın nolacah.

halta – Yular.

Örnek: Semere palan der, yulara halta.

haral – Yünden dokunmuş büyük çuval.

Örnek: Harallar dolunca uzardı çerçi.

hasıda – Tereyağ, un ve pekmezden oluşan sıvı tatlı.

haste – Hasta.

Örnek: Sivaslı hasteyi geri ağlıyor.

heç – Hiç.

Örnek: Cevapsız soruya heç derler bizde.

helke – Su kovası.

Örnek: Bakır helke kolunda.

herle – Yağda kavrulmuş un çorbası.

Örnek: Herle bulgur yiye yiye büyüdük.

höllüğe – Bebek altını bezlemekte kullanılan elenmiş, kavrulmuş, yumuşak kil.

Örnek: Höllüğe sarmadı görpe uşağı.

höyük – Tepe.

Örnek: Boztepe pırırda höyük yolları.

hürüler – Huriler.

Örnek: Yaylalara çıkar allı hürüler.

-I-

ılgı: İplik kelep etme aleti.

Örnek: Kınalı elleri yordun ılgıdır.

ırakmola: Uzak mı ki.

Örnek: Tarlası ırakmola.

-İ-

ipsile: Doğanşar'ın eski adı.

Örnek: İpsileydi adın, nahiye oldun.

-K-

karamuk: Bir meyve (kuşburnu).

Örnek: Kuşburnu karamuk yerin alırdı.

kelecoş: Sivas'a özgü bir yemek.

Örnek: Peskütan kelecoş güze kalırdı.

kelep: Bir şeye sarılmış iplik çilesi.

Örnek: Rengârenk kelepler sarıp sökölür.

kelebi dolaştırmak: Çaresiz olmak.

kele: Bayanların birbirine seslenmesi.

Örnek: Çığıraydın, kele bizi yardıma.

kendün: Kendin.

Örnek: Odunu tezeği kendün yah diyor.

kenger: Dikenli kökü yenilen bir bitki.

Örnek: Çobanları kenger sakız çiynerdi.

kesük: Yol ucu.

Örnek: Kediye pisik der, yol ucu kesük.

keşik: Sıra.

Örnek: Sıraya keşik der, dağ yanı gedük.

killesin: Yıkasın.

Örnek: Yunnah bilmez asbabımı killesin.

kirkit: Halı kilim dokumada kullanılan, argacı sıkıştırmaya yarayan alet.

Örnek: Kirkit vurdum kilime.

kirman: Yün sarmaya ve eğirmeye yarayan araç.

Örnek: Yün eğirir, kirman sarar elinde.

konusak: Konuşalım.

Örnek: Eğlen biyol konusak.

koyaklarda: İki dağ ya da tepe arasındaki çukur.

Örnek: Koyaklarda nevrüz nergis biterdi.

kömbesi: Un, tuz, yağ ve suyun yoğrulup pişirilmesiyle yapılan bir tür börek.

Örnek: Ebem kül kömbesi sürerdi saca.

kömüş: Manda.

Örnek: Mandaya kömüş der, danaya doluh.

körmen: Yabani bir sarımsak.

Örnek: Tereyağı körmen söze karışır.

köynek: Gömlek.

Örnek: Gelinlere kırma köynek biçmeyi.

kurnalarda: Hamamlarda musluğun altındaki mermer tekne.

Örnek: Çifte kurnalarda o billur suyun.

kutnu: Renkli çiçekleri olan bir tür yarım ipekli kumaş.

Örnek: Başımda al yazmam, kutnu fistanım.

küheylan: At.

Örnek: Ata küheylan der, eşeğe gölük.

külek: Gıda maddelerini taşımaya yarayan kulplu veya kulpsuz derin mutfak aleti.

Örnek: Sıralı külekler sitiller elde.

kütük: Kalın.

Örnek: Kalına kütük der, inceye maluh.

-L-

lahırdı: Laf, söz.

Örnek: Bir lahırdı etsen basıyor avaz.

loğlanırdı: Sıkıştırmak.

Örnek: Baca loğlanırdı ne gelir elden.

-M-

madımah: Madımak.

Örnek: Madımah, etli ekmek hamam aldırır.

malamat: Rezil olmak.

Örnek: Ekranlarda beyle malamat oldun.

maluh: İnce.

Örnek: Kalına kütük der, inceye maluh.

mayıl: Hayran.

Örnek: Güzele güzel der, hayrana mayıl.

muşma: Deriyi düzeltmeye yarayan demir alet.

Örnek: Ne muşmalar yerde dikilir çarık.

-N-

nacah: Baltanın küçüğü.

Örnek: Küçüğe nacah der, büyüğe balta.

nahiye: Bölge.

Örnek: İpsileydi adın, nahiye oldun.

nolacah: Ne olacak.

Örnek: Vay pasahlı, acap halın nolacah.

-O-

ocah: Ocak.

Örnek: Ocah yahıp aş büşürmek yoh diyor.

olacah: Olacak.

Örnek: Çaruh geymez, esem terlik olacah.

olayıduh: Olsaydık.

Örnek: Demez olayıduh ayvayı yedük.

olmuya: Olmasın.

Örnek: Gözün kör olmuya, gine kaçurmuş.

-Ö-

öglüyece: Öğlene kadar.

Örnek: Öğlüyece galhmaz yatar dört köşe.

ölem: Öleyim.

Örnek: Öğün süre ölem ecük daha yaz.

öynük: Önlük.

Örnek: Ne öynük ne guşah ne de al fistan.

-P-

palan: Semer acıtmasın diye eşek veya atın sırtına konulan kilim veya dokuma.

Örnek: Semere palan der, yulara halta.

pasahlı: Pasaklı.

Örnek: Vay pasahlı acap halın nolacah.

peskütan: Sivas'ta kışın tüketilen, bahardaki taze sütlerle yapılan yoğurt.

Örnek: Peskütan keleşoş güze kalırdı.

pezük: Pazı, beyaz pancar.

Örnek: Kremaya gaymah, pancara pezük.

pisik: Kedi.

Örnek: Kediye pisik der, yol ucu kesük.

puharik: Baca.

Örnek: Mısıra daru der, baca puharik.

-S-

salta: Sivas'a özgü yöresel bir ceket.

Örnek: Başörtüye bürük, cekete salta.

sağa: Sana.

Örnek: Sivas'a gel, sağa kelle gırdırah.

sarışır: Sarılır.

Örnek: Düğün toyda birlik olur sarışır.

seğirtirdi: Koşmak.

Örnek: Seğirtirdi kızlar hep bölük bölük.

sergi: Unluk; buğday ve kaynamış bulgurun kurutulması.

Örnek: Sergi bekler, damdan dama dönerdik.

seyirtmek: Koşmak.

Örnek: Seyirtte kap diye diye büyüdü.

sırım: İnceltilmiş deri.

Örnek: İçe sırim çekip bizle delikli.

sırma top: Bezden yapılan top.

Örnek: Sırma top çota beştaş oynardık.

silemiyon: Silemiyorsun.

Örnek: Gözlerini silemiyon elleham.

sinmek: Saklanmak.

Örnek: Yağmur yağar, yığınlar sinerdik.

sitiller: Su kovası.

Örnek: Bakır sitillere sopa takardık.

sökün: Arda arda görünmek.

Örnek: Sular sökün eder çağlardı dere.

sürek: Kağnyı çekecek hayvanlar.

Örnek: Koşulur sürekler, süslenir kağnyı.

şaşurmuş: Şaşırmış.

Örnek: Vallah bacım, bu ahlını şaşurmuş.

-T-

terlik: Oğuz Kağan'ın 6 oğlunun bayrak renklerinden oluşan, pul boncukla işlenen ve köyüm Çınarlı'da hala kullanılan süslü başlık.

Örnek: Eğdirir terliği kara kaşında.

tezek: Hayvan (inek) dışkısından yapılan yakacak.

Örnek: Tezek parlamazsa tüterdi baca.

tıstan: Zayıf.

Örnek: Ahurada inmez, çelimsüz tıstan.

tohlu: Koç, koyun.

Örnek: Koyuna tohlu der, hindiye culuk.

tokaç: Elbiselere ya da kumaş, kilimlere vurulma yolu ile yıkama aracı.

tozak: Düğünlerde gelinin başına takılan çeşitli renge boyanmış kuş tüyleri.

-U-

uğrüm uğrüm: Salım salım.

Örnek: Pınarbaşı uğrüm uğrüm uğrünür.

uğrünür: Sallanmak.

Örnek: Pınarbaşı uğrüm uğrüm uğrünür.

urba: Giysi; Sivas'a özgü yöresel bir ceket.

Örnek: Bayramlarda yeni urba giyerdik.

uşah: Oğlan çocuğu, uşak.

Örnek: Uşah bahır goymaz alur götürür.

-Ü-

ütme: Başakları yakarak yapılan kavurga.

Örnek: Başakları ütme yapar dağlardık.

-Y-

yağmurunan: Yağmur ile.

Örnek: Yağmurunan coşan sele.

yah: Yak.

Örnek: Ocak yahıp aş büşürmek yoh diyor.

yanuh: Yanık.

Örnek: Yayuh yaymaz yanuh türkü dillesin.

yatmah: Yatmak.

Örnek: Ahşam zabah işi yan gelip yatmah.

yaturur: Yatırır.

Örnek: Kenger sakız, çerezlere yaturur.

yayuh: Yayık.

Örnek: Yayuh yaymaz yanuh türkü dillesin.

yedük: Yedik.

Örnek: Demez olayıduh ayvayı yedük.

yetürdün: Yettin.

Örnek: Yeter Bayrak Ana cana yetürdün.

yımırta: Yumurta.

Örnek: Yımırta çökelik gizli gelürdü.

yiğido: Sivaslıların kendilerine verdiği lakap.

yitük: Yitmiş, kaybolmuş.

Örnek: Spatula eğiş, kayıba yitük.

yoh: Yok.

Örnek: Ocak yahıp aş büşürmek yoh diyor.

yörekli: Yürekli.

Örnek: Tokalı yörekli bir de çitikli.

yuğurmuyor: Yoğurmuyor, yoğurmak.

Örnek: Yuğurmuyor hamur büşürmez ekmek.

yunnak: Irmak kenarında büyük banyo yeri.

Örnek: Yunnaklarda çimdirirler yunardık.

yun: Yün.

Örnek: Yunda yatamazmış yaylı döşeği.

yunnah: Çamaşırhane, hamam.

Örnek: Yunnah bilmez asbabımı killesin.

yürağemi: Yüreğimi.

Örnek: Ahan yaşın yürağemi dağlıyor.

-Z-

zabah: Sabah.

Örnek: Ahşam zabah işi yan gelip yatmah.

zerun: Güzün ekilen kılçıksız buğday.

Örnek: İyi buğday zerun, ufağı gurik.